

Оксана Чепелик
кандидат архітектури

ОДЕСЬКИЙ КІНОФЕСТИВАЛЬ: У ФОКУСІ — ТІЛО І ДУША

Анотація: Стаття розглядає хронологічну зміну філософських концепцій тіла і душі, подає розвиток біотехнології як прагнення людини до здійснення картезіанської мрії про абсолютний контроль над своїм тілом, аби проаналізувати підбірку фільмів Одеського міжнародного кінофестивалю з метою дослідження, яким чином режисери розкодовують глобальні культурно-історичні знаки сучасного буття. Фестиваль виявив тенденцію, що з'являється в кризові епохи, — зацікавлення проблемою взаємостосунків тіла і душі в культурі. Фільми ОМКФ — 2017 з темою тіла і душі вийшли на перший план — це ескапічні практики в період чергового апокаліпсису з надією на порятунок. Ми не можемо відчувати свою окремішність і відосібленість. Розуміння того, що ми як цивілізація є єдиним організмом з єдиною душею, має бути поворотом в нашому світовідчутті, і це єдине, що може нас врятувати і дати нам можливість вчинити перехід на новий рівень розвитку.

Ключові слова: Одеський Міжнародний кінофестиваль, тіло і душа, кінематограф, сучасне буття.

Постановка проблеми. Одеський міжнародний кінофестиваль вже давно став головним професійним майданчиком країни, де зустрічаються українські та зарубіжні кінематографісти. Дев'ять днів ОМКФ об'єднують ексклюзивні прем'єри фільмів, майстер-класи від провідних світових кінодіячів та унікальну фестивальну атмосферу. Рівень цьогорічних українських фільмів демонструє їх потенціал. Допомогти режисерам і продюсерам у завоюванні як глядацької, так і фахової міжнародної уваги мають не тільки Державне агентство з питань кіно, але й фестивалі, які є цеглинками кінематографічної інфраструктури. Президент фестивалю Вікторія Тигітко так формулює завдання ОМКФ — стати справжнім мережевим хабом (networking hub) для усіх представників культурних і бізнес-еліт та комунікаційним майданчиком для усіх кінопрофесіоналів, аби сприяти розвитку української кіноіндустрії та перспективам копродукції. Тому фестиваль ОМКФ — 2017 організував конкурс повнометражних кінопроектів українського виробництва або здійснених у копродукції з Україною і призначених для кінотеатрального прокату, в результаті якого 11 проектів було відібрано для пітчінгу в рамках фестивалю. Основна мета проведення пітчінгу — привернути увагу до українських кінопроектів потенційних інвесторів, фестивальних відбірників і широкої кінематографічної громадськості, міжнародної включно. За результатами пітчінгу переможцями стали одразу два проекти: ігрова драма в документальній стилістиці для підлітків і про підлітків «Стоп-земля» (режисер Катерина Горностай; продюсери Геннадій Кофман, Віталій Шеремет'єв, Вікторія Хоменко, Ольга Бесхмельніцина; виробництво «Магіка фільм» і ESSE production house) та трагікомедія «Мої думки тихі» (режисер Антоніо Лукіч; продюсери: Алла Белая, Дмитро Суханов; виробництво Toy Cinema). Обом переможцям був вручений приз у розмірі 60 000 гривень від спонсора ОМКФ — інвестиційно-девелоперської компанії UDP.

Потрібно віддати належне президенту фестивалю, яка позитивно сприймає культурологічну критику, адже цього року Вікторія Тигітко відкривала фестиваль,

послугуючись українською мовою, і аудиторія може пересвідчитися, що вона нею добре володіє. Зроблено ще один крок: цього року церемонію проводили двомовні ведучі, тобто залученням української мови до публічного простору фестиваль зробив свій внесок в культурний розвиток краю, допомагаючи процесу «зшивання» України. Заклик звільнити українського режисера Олега Сенцова, незаконно засудженого путінським режимом, передував кожному показу на фестивалі.

Живучи в країні, де війна стала звичним фоном життя, ми поступово звикаємо до неї — й відмежовуємось від неї. Всі події та їх учасники стають лише частиною медійної реальності — хоча й відбуваються та перебувають зовсім близько. Втім, позиція організаторів і відбірників фестивалю в бажанні уникнути будь-якої дидактики й намагань змусити аудиторію заново переживати біль і потрясіння є зрозумілою. Це своєрідний процес пристосування. Пристосування до середовища — цілком нормальне явище. Що ж ховається за цим? Глибина травми, зрештою, вимірюється також і мірою її замовчування.

Щодо смислового кінематографічного контенту: в кризові епохи з'являється сплеск інтересу до проблеми взаємостосунків тіла і душі — і фестиваль виявив саме цю тенденцію.

Зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Тема статті пов'язана з загальнодержавною програмою Інституту проблем сучасного мистецтва Національної Академії мистецтв України, зокрема з темою «Українське мистецтво на зламі XX–XXI століть і міжнародний контекст».

Аналіз останніх досліджень і публікацій. До аналізу залучено низку публікацій в засобах масової інформації, що розглядають фільми Одеського міжнародного кінофестивалю. Серед них: статті члена журі 2015 року Дар'ї Бадьор «ОМКФ — 2017: Українське кіно про біль, ненависть і самого себе» і «Українське кіно на ОМКФ — 2017: територія здивування» [1] з фокусом на новому українському доробку; допис-звіт «5 фільмів Одеського кінофестивалю 2017, які варто подивитися» цьогорічного члена журі ФІПРЕСІ Антона Філатова, поруч з яким працювали Хесус Гонсалес Нотаріо (Іспанія), Ейнар Гульдвог Стаалесен (Норвегія). Хоча Юлія Манукян в своєму матеріалі «ОМКФ — 2017. На межі» виявила віддзеркалення реальної загрози тероризму і непередбачуваності здичавілих орд пострадянського простору як основну тенденцію на фестивалі (фільми «На межі», «Асура: місто божевілья», «Лагідна», «Тіснява», серіал «Захоплення заручників» [2], що часто ґрунтовані на реальних подіях), мені фестиваль запам'ятався дещо іншою тенденцією, і тому та оптика, крізь яку я пропоную подивитися, направлена на особистісні кризи екзистенційного характеру з фокусом на тілі і душі.

Тисячолітня розробка теми тіла і душі — від античної традиції Платона до концепцій Р. Декарта, Т. Гоббса, Г. Лейбніца, Б. Спінози, С. К'єркегора, Ф. Ніцше — дозволяють оцінити пошуки сучасних кінематографістів. Тема тіла і душі розглядає питання «хто є людина?» як головну проблему філософії. Людина — істота моральна, тому сутність людини визначається її головним протиріччям — дуалізмом душі і тіла, а саме матеріального і духовного, природного і соціального [3, с. 281].

У природоцентризмі людина розглядається як природна біологічна істота, яка нічим принципово не відрізняється від іншої природи. Тому як людина, так і людське суспільство розвиваються, в остаточному підсумку, за однаковими біологічними законами [3, с. 282]. Свідомість, душа — це один з видів матерії, що вмирає безслідно разом з тілом. У Івана Франка читаємо:

А іскра слабка — твій дух,
Світло мозку твого?
Зотлієш ти, і він потух,
І от уже — нема його.

Ільдико Еньєді, «Тіло і душа» (Угорщина, 2017)

Цілі статті. В статті розглядається підбірка фільмів Одеського міжнародного кінофестивалю з метою дослідження, яким чином режисери розкодовують глобальні культурно-історичні знаки сучасного буття, звертаючись до теми тіла і душі.

Викладення основного матеріалу дослідження. Античне тілесно-пластичне бачення світу в середні віки витісняється дуалістичним: відбувається повне розмежування, а іноді і протиставлення душі і плоті. В католицизмі запанувала помірنا доктрина Хоми Аквінського, яка визнавала людину однією субстанцією, що складається з душі і тіла. Хоча в цілому тілесність піддається в середні віки моральним гонінням, їй залишили надію на порятунок тільки через душу за прикладом шанованої плоті Ісуса Христа.

У XVI–XIX століттях у Європі відбувається дрейф від поняття «плоті» до поняття «тіла». Тіло поступово втрачає велику частину семіотичних функцій у зв'язку з циклом швидких економічних, соціальних, політичних та культурних змін. Їх починають виконувати писемність, наука і техніка. З розвитком технічної комунікації людина перестає бачити іншу людину — живу тілесну істоту. Її заміщає знак, картинка, знімок, кадр, тіло — об'єкт для вивчення або дії. Індустріальна епоха породжує нове уявлення про тіло — машину.

Наступний крок — перевідкриття тілесності — відбувається в XX столітті. Образ і норми тілесності перебувають під впливом масової комунікації в суспільстві споживання. Свідомість сучасної людини характеризується опозиціями: душа — тіло, ментальне — чуттєве. З культурологічної точки зору, прийшла нова картезіанська епоха, що стоїть на трьох стовпах: «Перший елемент — відчуження від тіла. Другий — відділення емоції від розуму. Третій — використання тіла як машини» [4, с. 42].

Людина пов'язує себе з тілом вже не сакральним, потаємним чином, а знанням його фізичної організації, досягненням схеми тіла, практикує бачення тіла збоку. Знання, в певному сенсі, — посередник, який витісняє внутрішній досвід, знецінює його. Тому сьогодні такою популярністю користуються зображення тіл-механізмів, тіл-машин, тіл-автоматів і т. ін., як і за часів Р. Декарта, — свідчення перемоги картезіанського духу. Як наслідок — розвиток біотехнології, спрямованої на поліпшення роботи «машини», збільшення часу її використання. Людина також прагне до здійснення картезіанської мрії про абсолютний контроль над своїм тілом [5].

Тон цьому огляду задавав фільм «Тіло і душа» угорської режисерки Ільдико Еньєді, що демонструвався на ОМКФ — 2017 у програмі «Фестиваль фестивалів»

Агнешка Холланд,
Кася Адамік,
«Слід звіра»
(Польща, Чехія, Німеччина,
Словаччина, Швеція, 2017)

як володар «Золотого ведмедя», Призу ФІПРЕСІ і призу екуменічного журі цьогорічного МКФ «Берлінае». Отже, його назва вже відсилає до Ніцше «Так мовив Заратустра» [6, с. 4], фільм викликає певні асоціації з фільмом «Upstream Color» / «Домішка» американського режисера Шейна Керрута (2013), що отримав премію на «Санденс» і, звичайно ж, з фільмом «The Lobster» / «Лобстер» режисера Йоргоса Лантімоса (2015), прем'єра якого відбулася у конкурсній програмі Каннського кінофестивалю, де він отримав Приз журі; фільм демонструвався в секції «Фестиваль фестивалів» на ОМКФ — 2015. Фільм «Домішка» розповідає про двох людей, життя і поведінка яких — про що вони не знають — перебуває під впливом складного паразита, життєвий цикл якого складається з трьох фаз: він проходить по замкнутому циклу від людей до свиней, потім — в орхідеї і знову до людей [7]. В «Лобстері» після розлучення чоловік потрапляє в готель для самотніх, де за 45 днів має знайти собі партнеру, інакше його перетворять на тварину.

У фільмі «Тіло і душа» Ільдико Еньєді на бійню інспектором з якості приходиться аутична дівчина Марія, яка важко переносить фізичні контакти з іншими людьми і нагадує робота своєю запрограмованістю і перфекціонізмом (картезіанська ідея візуалізується). Він — фінансовий директор підприємства Ендре, самотній немолодий чоловік з паралізованою рукою, одразу виявляє прихильність. Одного разу на підприємстві відбувається інцидент з використанням засобу для збудження тварин. До розслідування підключається психолог, яка виявляє, що Марії і Ендре сняться однакові сни, в яких вони — пара прекрасних оленів, що гуляють засніженим лісом. Ця інформація є поштоухом до зближення, яке важко дається обом. Стрічка складається з делікатних, невмілих сцен пізнання героїв самих себе: почуття давно приглушене у нього і зовсім нове — для неї.

Режисерка використовує свої навички художниці і авторки документального кіно, тому фільм будеється на зіткненні крихкого і грубого, ніжного і жорстокого. Зіткнення лежить як в основі сюжету, так і стилістики.

І якщо священник у фільмі Агнешки Холланд «Слід звіра» / «Рокот», що демонструвався у програмах «Фестиваль фестивалів» і «Спеціальні покази» на ОМКФ, прямо заявляє, що тварини не мають душі, то Ільдико Еньєді своїм фільмом навпаки запитує: чи є душа у тварин, якщо навіть не в усіх людей вона є? Для Еньєді тіло — видима частина душі. І тому злочинне будь-яке вбивство. Ця історія могла відбуватися будь-де: в офісі корпорації, банку або бухгалтерії, але бійня підсилює драматичний контраст. Тема прекрасних сцен з оленями у снах з'являється рефреном

Франсуа Озон,
«Подвійний коханець»
(Франція, Бельгія, 2017)

серед щоденного вбивства. У своїй творчості Еньєді вже зверталася до теми сновидіння. У стрічці «Чарівний стрілець» (1998) замовленого вбивцю переслідували сновидіння, пов'язані з минулим. З одного боку «Тіло і душа» — це кіно про те, як будь-яке суспільство, в принципі, пригнічує в людині все людське. І усі ці люди на бійні вже наполовину мертві усередині. Врешті-решт, людське життя сприймається як бійня. І зіткнення з якимось природним дивом вони вже не в силах прийняти. Це кіно про фобії, які зводять стіни між людьми, про непереборні — із власної вини — дистанції.

У новому фільмі одного з найважливіших сучасних режисерів Франції Франсуа Озона «Подвійний коханець» (виробництво Франція, Бельгія; 2017) найперший кадр зіштовхує тіло і душу. Перед глядачем постає світ жінки очима гінеколога (повернення Озона-провокатора після майже класичного фільму 2016 року «Франц») — макроплан жіночої вульви, що трансформується у форму ока головної героїні фільму Хлої. Озон і тут — головний пропагандист вільної сексуальності в кінематографі. Лікарі не можуть встановити причину гострого болю в животі у Хлої (Марін Вакт), яка страждає від депресії, вважають проблему ментальною і радять звернутися до психотерапевта. Ним стає Поль (Жеремі Реньє), зустрічі з яким переростають у кохання і біль вщухає. Але в Озона тут все тільки починається. Випадково Хлоя дізнається, що у Поля є брат-близнюк Луї, теж психотерапевт, існування якого він приховує. Луї практикує радикальнішу психологію, він самовпевнений, пихатий, злий. Відбувається секс з Луї; у фригідної Хлої з'являється одночасно чуттєвість і відчуття провини: «Коли я з тобою, я думаю про нього. Коли я з ним, я думаю про тебе». Фільм рясніє віддзеркальнями, цим прийомом Озон розколює своїх персонажів на декілька версій самих себе і за допомогою камери (оператор Ману Дакосс) об'єднує їх в одне ціле. Для Реньє (постійного актора братів Дарденн) стояло завдання: роздвоїтися і зіграти і сильного близнюка, домінуючого, і слабшого. В рамках одного фільму Озон дрейфує від жанру до жанру — глибокий психологічний трилер з сильною жінкою в центрі нарativity (перетин з фільмом «Вона», продемонстрованим на МКФ в Каннах) перетворюється на тілесний хоррор в кінці. Халепа з близнюками, в яку втрапила Хлоя, віддзеркалюється в її тілі як інтерпретація її фізичного болю в животі. Лінії між реальністю і ілюзією розмиті, Озон занурює героїв фільму (і глядачів) в оніричний простір, де образ може набувати найрізноманітніших форм, деформуватися найхімернішим та найпарадоксальнішим чином під час перебування героя в стані сну наяву, з якого важко вибратися. Це втеча реальної

Борис Хлебніков,
«Аритмія» (Росія,
Фінляндія, Німеччина,
2017)

людської свідомості в оніричний простір підсвідомого, де людина спроможна зняти окови реального світу, тягар реально існуючих проблем і конфліктів і перебувати, нехай і уві сні, але в царині парадоксального і страшного, містичного і провісного. Режисер руйнує межі між реальністю і фантазіями з умінням Девіда Лінча. Новий фільм Озона — це фантазія, що скручує нерви, про сексуальне доповнення один одного.

«Аритмія» режисера Бориса Хлебнікова (виробництво Росія, Фінляндія, Німеччина; 2017) виявляється теж про тіло і душу. Аритмія — медичний термін, що характеризує групу порушень діяльності серця (органу, відповідального в медицині за життєві функції, в культурі — за людські почуття), пов'язаних з розладом ритму, послідовності та сили скорочень серцевого м'яза. Фільм про родину лікарів. Олег — лікар від бога, працює на «швидкій». В щоденному ритмі він робить неможливе, рятує життя людей, хоча і не досяг успіху в соціальній ієрархії. Напруга шаленого ритму знімається алкоголем. Дружина, сама лікар, з розумінням ставиться до життєвих ситуацій. Герої дуже переконливі, вони справжні. Аритмія виникає в особистих стосунках: поки він рятував інших, дружина, зневірившись в його почуттях до неї, у відчай подала на розлучення. Аритмія і в робочому процесі, адже новий начальник впроваджує «реформу» і керується регламентованим ритмом — «правилом 20»: не більше 20 хвилин, щоб доїхати (не дивлячись на проблеми сучасного міста), не більше 20 хвилин приділяти увагу пацієнту і 20 хвилин на звіт. Нове раціональне правило виявляється антигуманним як по відношенню до пацієнта, так і в стосунку до лікарів. Виникає аритмія. Іноді аритмія серця являє собою фізіологічне явище, яке виникає в процесі пристосування організму до різних умов внутрішнього та зовнішнього середовища. Тобто це метафора, яка виявляє процеси, що можуть бути несумісні з життям. Кількість аритмій, що накладаються одна на одну в героїв, може перетворити синусоїдальний ритм на нульовий, що так добре візуалізується кінематографом в медицині і що так переконливо втілює Борис Хлебніков через своїх героїв в соціальному і особистому плані.

Фільм «Тіснява» (режисер Кантемір Балагов; продюсери Ніколай Янкін, Александр Сокуров; виробництво Росія; 2017) — це повнометражний дебют, що брав участь у секції «Особливий погляд» Каннського кінофестивалю. Стрічка базується на реальній історії, яку режисер запам'ятав з дитинства. «Тіснява» теж про душу і тіло. Дія відбувається на Північному Кавказі — Нальчик, Росія, 1998 рік. Велика єврейська сім'я з друзями зібралася в тісному колі святкувати заручини сина. В той

Кантемір Балагов,
«Тіснява» (Росія, 2017)

же день молодят викрадають. Єврейська громада збирає кошти для викупу, але їх вистачає тільки на порятунок нареченої. Родині нареченого не вдається зібрати необхідну суму і 24-річну Лану вирішують віддати заміж за хлопця, чия сім'я може допомогти зібрати потрібну суму. Тобто родина ставиться до дівчини як до тіла, яким можна торгувати. Тим часом у неї любов з кабардинцем (хоча у своєму колі він просить Лану вдавати кабардинку). Глибоко засмучена тим фактом, що родина приносить її в жертву, Лана бунтує проти такого стану речей також через тіло.

Але фільм і про соціальне тіло, про чужинців і своїх, про тісняву різних ідентичностей на Кавказі. Рамки, встановлені етнічними спільнотами, традиційними уявленнями про гендерні ролі, закони співжиття на Кавказі, затісні для героїні. У цій стрічці є все: гендерна проблематика, соціально-етнічні забобони, проблема «іншого», «чужого», що проявляє вибухонебезпечне поле для конфліктів. Посеред фільму — документальна врізка із записом страти російських солдатів чеченськими бойовиками. Звук крові, що виривається з перерізаного горла в реальних зйомках. Снафф теж стосувався тіла і душі-бездушності. Здається, фільм мав би називатися «Задуха» — саме таке фізіологічне відчуття він викликає. Можливо, ще й тому, що зображення в стрічці мімікрує під в'язку естетику кіно 90-х років.

В конкурсному українському фільмі «Рівень чорного» режисера Валентина Васяновича, як це не дивно, теж йдеться про душу і тіло. Фільм тихий, приватний, без афектацій із внутрішнім надломом. Завдяки стриманості і холодності, фільм тяжіє до творів сучасного мистецтва, що, власне, і закидають йому кінокритики, хоча мені це якраз видається цінним. Повільний ритм, мінімальна дія. Криза середнього віку. Герой, 50-річний фотограф, переживає втрати: його полишає дівчина (розмова героїв за фронтальним склом в авто, слів ми не чуємо), а згодом він ховає батька, що був паралізований і якого він доглядав. Васянович знімає мізансцени, які ще не експлуатувалися кінематографом. В коридорі своєї квартири фотограф періодично вправляється в альпінізмі — це також метод виснажувати тіло, аби приглушити біль. Або ж підвішує за допомогою альпіністського спорядження паралізованого батька на візку на гойдалку, щоб він відчув рух. Він спускається до свого підвалу, де зберігаються старі речі, аби забрати старі слайди з подругою (що йому боляче, здогадуємося, бо він вилучає все, що нагадує про неї), і дістає складений батьків інвалідний візок. В кінці фільму він дряпається по фасаді високого круглого будинку, залишаючи глядача в очікуванні можливої розв'язки. Як з колодязя чи з внутрішнього пекла вибирається на відкритий простір — метафорична сцена подолання,

Юрій Речинський, «Січень – Березень» / «Ugly» (Україна, Австрія, 2017)

де йдеться не стільки про натреноване тіло, як про дух. Цього року саме фільм Валентина Васяновича «Рівень чорного» висунуто від України на премію «Оскар».

Інший український режисер, чий фільм був в конкурсній програмі ОМКФ, Юрій Речинський, народився в Туркменістані, виріс у Києві, живе та працює у Відні. Своїм гуру вважає Ульріха Зайдля. Речинський, як і Зайдль, не любить людей, що видно з його повнометражного документального фільму «Хворісукалюди». Його ігровий дебют «Січень – Березень» / «Ugly» (українською — «Потворні») — теж фільм про тіло і душу (виробництво Україна, Австрія; 2017). Світова прем'єра фільму «Січень — березень» відбулася на початку 2017 року на Роттердамському кінофестивалі, в конкурсній програмі «Bright Future» / «Світле майбутнє», в якій представлено дебютні роботи молодих режисерів із власним стилем і баченням. У фільмі дві сюжетні лінії, дві змішані пари з хворими жінками, яких доглядають їхні чоловіки. Залишають гнітюче враження безпорадності сцени тілесних страждань. В першому подружжі після автокатастрофи дівчина-австрійка кричить від нестерпного болю в лікарні в Україні, у другому — її мати у Відні втрачає пам'ять внаслідок хвороби Альцгеймера. «Січень, березень...» — це вона намагається згадати назви місяців. Розпад тіла і свідомості. Фізіологічні реакції. В основі сценарію лежить історія про хлопця, який втрачає віру, надію і любов. В цьому також референція до Ульріха Зайдля і його трилогії: «Рай: Любов» (2012), «Рай: Віра» (2012), «Рай: Надія» (2013). Відсутність любові — це риторика, дія доводить протилежне, адже в обох випадках герої піклуються про партнерів. Глядач відчайдушно намагається розшифрувати кінематографічні коди і йде роздратованим, та фільм залишає післясмак — образи не відпускають а переживаються вже в контексті особистого досвіду. Нерозуміння і душевна прірва, любов і смерть, моменти радості і страждання, прагнення до розуміння, яке витікає з недосконалої світу, і неоднозначність роблять фільм «Січень — Березень» явищем.

Навіть анімаційна повнометражна стрічка «Дівчина-безручка» (виробництво Франція; 2016) режисера Себастьяна Лоденбаха, що демонструвався у програмі «Фестиваль фестивалів», звертається до теми тіла і душі. Коли настають важкі часи, мірошник вимінює дияволові дерево на своїй садибі за річку з золотом. Виявилось, що це була диявольська підступність, адже на дереві сиділа дочка мірошника, таким чином той отримав і дочку. Диявол же змушує батька відрубати своїй дочці руки,

Юрій Речинський, «Січень – Березень» / «Ugly» (Україна, Австрія, 2017)

і той виконує цей наказ. Вона без рук вирушить у подорож, де зустріне богиню води та принца, одружиться з ним, поки він буде воювати, народить йому сина, через підступність диявола змушена буде тікати рятувати своє дитя від свого чоловіка.

Короткометражний фільм Катерини Горностай «Бузок» (Україна; 2017), що отримав відзнаку журі ОМКФ і премію FIPRESCI, розробляє жіночу тему. Стрічка теж починається з тілесності і загрозою раку молочної залози навіть у молодому віці. Під час зустрічі п'ятьох подруг ведуться розмови про стосунки. Нюансно, тонко і глибоко режисерка торкається жіночих переживань та страхів, проговорених і невисловлених. К. Горностай працює з інтимністю, як і в своїх попередніх короткометражних стрічках «Між нами» (2013) і «Віддалік» (2015), досліджує зону особистого. В кадрі дуже гармонійно співіснують п'ять дівчат, серед яких лише одна професійна актриса (Катерина Молчанова). Віднайти в бузку квітку з з п'ятьма пелюстками — віднайти щастя. Бузок — символ недовговічності квітучої молодості. Чуттєве кіно про перші складнощі в житті, в стосунках і почуттях.

Короткометражний фільм Філіпа Сотниченка «Технічна перерва» вправляється з гендерною темою в документальній манері, більш радикально, залишаючи опік реальності. Власне, кінокритики, що більш уважно відстежують нові тенденції і радикалізм, могли б обрати саме його. І «Бузок» з його діалогами на тлі «Технічної перерви» виглядає більш декоративно. Фільм зроблений так, що сприймається як подія в реальному часі під час технічної перерви у супермаркеті. Героїня — непоказна касирка. Встигаємо зрозуміти, що вона добра, адже міняє людині похилого віку пакет з яйцями на цілий, що не є обов'язком касирки й інші так не зроблять. Дізнаємося, що вона приховує свою вагітність, встигає винести з супермаркету кілька пар колгот, продати їх на ринку за безцінь — не від хорошого ж життя. Деся на складах супермаркету в неї відбувається викидень, видно, що біль у животі не вщухає, вона змінює закривавлений одяг, позбувається плоти і знову сідає на своє робоче місце. Камера невідворотно слідує за героїнею, прийом нагадує славнозвісний фільм «Слон» (2003) режисера Гаса Ван Сента («Золота пальмова гілка» на 56-му Каннському міжнародному кінофестивалі). Фільм вирішується в мінімалістському стилі: використовуються довгі плани, відсутній музичний супровід, дуже мало діалогів. Помітно, що Філіп вчиться на якісних кінематографічних зразках. Чи знає він про авторський фільм «Початок», продемонстрований 2005 року в рамках МКФ «Молодість»? Але дуже

радо сприймаю той факт, що саме цей талановитий молодий режисер підтримує радикальну кінематографічну традицію. Його дипломний фільм «Цвях» вже отримувал нагороду на ОМКФ — 2016 так само, як і на МКФ «Молодість» 2016.

Головну нагороду ОМКФ — «Золото Дюка» — присуджують за підсумками глядацького голосування. Цього року не важко було передбачити, що Гран-прі Одеського міжнародного кінофестивалю дістанеться теплий стрічці «Король бельгійців» — з певною дозою гумору та іронії, та не без політичного підтексту (режисери Джессіка Вудворт і Пітер Бросенс; виробництво Бельгія, Нідерланди і Болгарія) — історії про розпад Бельгії, пошук аргументів на користь монархії, проблеми ЄС і людяність.

Висновки. Фільми нинішнього ОМКФ, в яких тема тіла і душі вийшла на перший план — це ескапічні практики в період чергового апокаліпсису з надією на порятунок. Розвиток культури, як його ще Фрейд розглядав через боротьбу суспільства з руйнівними тенденціями індивіда [5], реактуалізується в сучасному кінематографі в нових реаліях. Сьогодні ми шукаємо те, що могло б відповісти на питання: як здолати постійний шторм подій, як і чим заспокоїти цю пекельну нездорову агонію? Ми не можемо відчувати свою окремішність і відособленість, про це ж ідеться у екодрамі Агнешки Холланд «Слід звіра» / «Рокот». Розуміння того, що ми як цивілізація є єдиним організмом з єдиною душею, має бути поворотом в нашому світовідчутті, і це єдине, що може нас врятувати і дати нам можливість вчинити перехід на новий рівень розвитку.

Література

1. Бадьєр Д. Украинское кино на ОМКФ-2017: территория удивления. Дата обновления: 28.07.2017. URL: https://lb.ua/culture/2017/07/28/372586_ukrainskoe_kino_omkf2017.html (дата обращения: 28.11.2017).
2. Манукян Ю. ОМКФ 2017. На пределе. URL: <http://coyc.com.ua/post/687> (дата обращения: 28.11.2017).
3. Губар О. М. Філософія: Інтерактивний курс лекцій. Київ: Центр учбової літератури, 2007. 416 с.
4. Гиппенрейтер Ю. Б. Введение в общую психологию: Курс лекций. Москва: ЧеРо, 1996. 338 с.
5. Газарова Е. Тело и телесность: психологический анализ. URL: http://telesnost.ru/psi/telo_i_telesnost_psihologicheskii_analiz.htm (дата обращения: 28.11.2017).
6. Ніцше Ф. Повне зібрання творів: у 15 т. / пер. з нім. О. Фешовець. Львів: Астролябія, 2010. Т. 4: Так мовив Заратустра. 384 с.
7. Фрейд З. Недовольство культурой. URL: http://www.gumer.info/bibliotek_Buks/Psihol/Freid/ned_kult.php (дата обращения: 28.11.2017).

References

1. Badyor D. Ukrainское kino na OMKF-2017: territoriya udivleniya [Badyor D. Ukrainian cinema at the Odessa International film festival 2017: territory of surprise]. Updated: 28.07.2017. URL: https://lb.ua/culture/2017/07/28/372586_ukrainskoe_kino_omkf2017.html (last accessed: 28.11.2017).
2. Manukyan Yu. OMKF 2017. Na predele [Manukyan Yu. Odessa International film festival 2017. On the edge]. URL: <http://coyc.com.ua/post/687> (last accessed: 28.11.2017).
3. Hubar O. M. Filosofii: Interaktyvnyi kurs leksi [Hubar O. Philosophy: Interactive lecture course]. Kyiv: Tsentr uchbovoi literatury, 2007. 416 s.
4. Gippenreyter Yu. B. Vvedenie v obshchuyu psihologiyu: Kurs leksiy [Gippenreyter Yu. Introduction to the general psychology: Lecture course]. Moskva: CheRo, 1996. 338 s.
5. Gazarova E. Telo i telesnost: psihologicheskii analiz [Gazarova E. Body and corporality: psychological analysis]. URL: http://telesnost.ru/psi/telo_i_telesnost_psihologicheskii_analiz.htm (last accessed: 28.11.2017).

6. Nitsche F. Povne zibrannia tvoriv: u 15 t. [Nietzsche F. Complete works: In 15 volumes] / per. z nim. O. Feshovets. Lviv: Astroliabiia, 2010. T. 4: Tak movyv Zaratustra [Volume 4: Thus spoke Zarathustra]. 384 s.

7. Freyd Z. Nedovolstvo kulturoy [Freud Z. Discontent with culture]. URL: http://www.gumer.info/bibliotek_Buks/Psihol/Freid/ned_kult.php (last accessed: 28.11.2017).

Оксана Викторовна Чепелик

Одесский кинофестиваль: в фокусе — тело и душа

Статья рассматривает хронологическую смену философских концепций тела и души, представляет развитие биотехнологии как стремление человека к осуществлению картезианской мечты об абсолютном контроле над своим телом, чтобы проанализировать подборку фильмов Одесского международного кинофестиваля с целью исследования, каким образом режиссеры декодируют глобальные культурно-исторические знаки современного бытия. Фестиваль обнаружил тенденцию, которая появляется в кризисные эпохи, — интерес к проблеме взаимоотношений тела и души в культуре. Фильмы ОМКФ — 2017 с темой тела и души вышли на первый план — это эскапичные практики в период очередного апокалипсиса с надеждой на спасение. Мы не можем чувствовать свою отдельность и обособленность. Понимание того, что мы как цивилизация являемся единым организмом с единой душой, должно быть поворотом в нашем мироощущении, и это единственное, что может нас спасти и дать нам возможность совершить переход на новый уровень развития.

Ключевые слова: Одесский Международный кинофестиваль, тело и душа, кинематограф, современный быт.

Oksana Chepelyk

The Odesa Film Festival: Focus on Body and Soul

An article examines the chronology of philosophical conceptions focussing on body and soul, shows the development of the biotechnology, as human being aspiration for realization of the cartesian dream about absolute control above the body. It analyses the selection of films within the Odesa International Film Festival with the aim to research how filmmakers decode global cultural and historical signs of nowadays existence. A festival presented a tendency that appears in crisis epochs, namely, focus on the interrelation of body and soul as a cultural study problem. Films of OIFF with the theme of body and soul came out on the first plan as a practice of escape in the period of duty apocalypse with hope on a rescue. We are not separated and divided. The understanding that our civilization is an entire organism with one soul, must produce a turn in our attitude, that can save ourselves and give an opportunity to accomplish the transference to the new level of development.

Keywords: The Odesa International Film Festival, body and soul, cinema, contemporary existence.